

Adroddiad i'r:	Cabinet
Dyddiad y Cyfarfod:	21 Tachwedd 2017
Aelod / Swyddog Arweiniol:	Y Cyng. Julian Thompson-Hill / Richard Weigh, Pennaeth Cyllid
Awdur yr Adroddiad:	Steve Gadd, Prif Gyfrifydd
Teitl:	Adroddiad Cyllid (Hydref 2017/18)

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Mae'r adroddiad yn rhoi manylion cyllideb referniw ac arbedion y Cyngor fel y cytunwyd arnynt ar gyfer 2017/18. Mae'r adroddiad hefyd yn rhoi diweddariad cryno o'r Cynllun Cyfalaf yn ogystal â'r Cyfrif Referniw Tai a'r Cynllun Cyfalaf Tai.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

Pwrpas yr adroddiad yw rhoi'r newyddion diweddaraf am sefyllfa ariannol bresennol y Cyngor a chadarnhau'r cyllidebau gwasanaeth y cytunwyd arnynt ar gyfer 2017/18.

3. Beth yw'r Argymhellion?

Argymhellir y camau gweithredu canlynol:

- 3.1 Bod Aelodau'r Cabinet yn nodi'r cyllidebau a bennwyd ar gyfer 2017/18 a'r cynnydd yn erbyn y strategaeth y cytunwyd arni.
- 3.2 Bod Aelodau'r Cabinet yn cymeradwyo trosglwyddo tanwariant y Gwasanaeth Gwella Busnes a Moderneiddio (£35,000) i gronfa wrth gefn System Rheoli Dogfennau a Chofnodion Electronig er mwyn cynorthwyo ag estyn y prosiect digideiddio.
- 3.3 Bod Aelodau'r Cabinet yn cefnogi cyflwyniad Achos Busnes Llawn ar gyfer adeilad ysgol a chyfleusterau newydd i Ysgol Llanfair i Lywodraeth Cymru (gweler Atodiad 4).

4. Manylion yr adroddiad

Mae'r adroddiad yn crynhoi cyllideb referniw'r Cyngor ar gyfer 2017/18 yn **Atodiad 1**. Cyllideb referniw net y Cyngor yw £189.252 miliwn (£185.062 miliwn yn 16/17). Rhagwelwyd y bydd gorwariant o £0.002 miliwn ar wasanaethau a chyllidebau corfforaethol (£0.002 miliwn o orwariant ar ddiwedd mis Awst). Mae'r naratif o amgylch y risgiau a'r rhagdybiaethau presennol sy'n sail i'r asesiad hwn yn cael eu hamlinellu yn Adran 6.

Cytunwyd ar arbedion o £0.902 miliwn fel rhan o'r gyllideb. Mae'r arbedion effeithlonrwydd hyn yn ffurfio rhan o'r elfen 'busnes fel arfer' ar gyfer gwasanaethau ac felly tybir y bydd yr holl arbedion effeithlonrwydd yn cael eu gwneud. Bydd unrhyw eithriad yn cael ei adrodd wrth y Cabinet.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae rheoli cyllidebau refeniw a chyfalaf y Cyngor yn effeithiol a chyflawni'r strategaeth gyllidebol y cytunwyd arni yn sylfaen i weithgarwch ym mhob maes, gan gynnwys blaenoriaethau corfforaethol.

6. Faint fydd yn ei gostio a sut fydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Mae naratifau gwasanaethau pwysig yn egluro amrywiant a risgiau i'w gweld yn y paragraffau isod.

Ar hyn o bryd rhagwelir y bydd **Cwsmeriaid, Cyfathrebu a Marchnata** yn gorwario o £125,000 (nodwyd £106,000 ym mis Medi). Mae'r pwysau yn bennaf oherwydd costau staff wrth gefn uwch na'r disgwyl a chostau TG ychwanegol. Mae'r cynnydd o ran gorwariant yn ymwneud yn bennaf â chynnydd mewn costau cysylltiedig ag ailwampio Llyfrgell Llanelwy. Mae'r gwasanaeth yn gweithio'n galed ar hyn o bryd i nodi arbedion i leihau'r gorwariant.

Rhagwelir y bydd **Gwella a Moderneiddio Busnes** bellach yn tanwario o £35,000 (adennill costau yn yr adroddiad diwethaf). Mae'r tanwariant hwn yn bennaf oherwydd arbedion swyddi gwag ac incwm uwch na'r disgwyl ar gyfer y Tîm Rheoli Prosiect. Argymhellir bod y tanwariant hwn yn cael ei roi yng nghronfa wrth gefn System Rheoli Dogfennau a Chofnodion Electronig er mwyn cynorthwyo ag estyn y prosiect digideiddio.

Rhagwelir y bydd **Gwasanaethau Cymorth Cymunedol** yn adennill eu costau. Fodd bynnag fel y nodwyd mewn adroddiadau blaenorol mae hyn ar ôl dynodi cyllideb ychwanegol o £750,000 yn ystod proses gyllido 17/18, £633,000 o gyllid ychwanegol gan Lywodraeth Cymru, £500,000 o incwm ychwanegol un tro yn ymwneud ag incwm gohiriedig a defnyddio £1.1 miliwn o gronfeydd wrth gefn y gwasanaeth. Mae gorwariant o fewn y Gwasanaeth Iechyd Meddwl a'r Gwasanaethau Darparu Mewnol yn fwy na a ragwelwyd ac yn parhau i fod yn achosi pryder ar gyfer 18/19 ac wedi hynny. Mae'r pwysau hyn yn cael eu hystyried fel rhan o broses cyllideb 18/19.

Ar hyn o bryd rhagwelir y bydd **Addysg a Gwasanaeth Plant** yn gorwario o £566,000 (Gorwariant o £196,000 wedi'i adrodd i'r Cabinet ym mis Medi). Fel y nodwyd yn yr adroddiad diwethaf, roedd nifer o achosion yn cael eu hasesu a nodwyd bod y gorwariant yn debygol o gynyddu gan y bod rheiny eisoes wedi'u penderfynu. Mae Gwasanaethau Plant yn parhau i fod yn faes risg uchel oherwydd natur gyfnewidiol niferoedd achosion a phwysau chwyddiannol ar gostau lleoliadau. Gall pob lleoliad unigol fod yn arbennig o ddrud ac felly gall unrhyw gynnydd mewn niferoedd gael effaith fawr ar y gyllideb. Cyfanswm y gorwariant yn erbyn cyllideb sylfaenol Gwasanaethau Plant yw £1,265,000 ar hyn o bryd (£968,000 yn Adroddiad mis Medi). Fodd bynnag caiff hyn ei osod yn rhannol yn erbyn defnydd a gynlluniwyd o Gronfa Wrth Gefn Lleoliadau a gafodd ei rhoi o'r neilltu o adnoddau Corfforaethol ddiwedd y flwyddyn ddiwethaf (£522,000) a chyfraniad ariannol pellach gan Gronfeydd Wrth Gefn Corfforaethol o £177,000 ar gyfer achos arbennig o ddrud a sensitif. Mae'r pwysau yn y maes hwn hefyd yn cael ei drafod fel rhan o broses gyllideb 2018/19.

Mae **Gwasanaethau Cyfreithiol, AD a Democrataidd** yn dangos tanwariant o £29,000 oherwydd nifer o amrywiannau bach ac arbedion swyddi gwag ar draws y gwasanaeth (tanwariant o £8,000 wedi'i adrodd yn y cyfarfod Cabinet diwethaf)

Ar hyn o bryd rhagwelir y bydd **Prifffyrdd ac Amgylchedd** yn gorwario o £231,000 (gorwariant o £162,000 wedi'i adrodd yn y cyfarfod Cabinet diwethaf). Mae'r rhan fwyaf o'r gorwariant (£164,000 – cynnydd o £17,000 o'r hyn yr adroddwyd ym mis Medi) yn ymwneud â diffyg mewn incwm a ragwelir ar gyfer y Tîm Prosiectau Mawr. Mae hyn wedi bod yn broblem dros y blynyddoedd diwethaf (gorwariant o £45,000 y llynedd) ond maent wedi eu cynnwys o fewn dyraniad cyllideb y gwasanaeth. Mae'r prif reswm dros y diffyg incwm yn ymwneud â chyfanswm y gwaith ac ad-daliad gan Asiantaeth Cefnffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru.

Er bod pwysau o £300,000 wedi ei gynnwys yn y gyllideb ar gyfer Cludiant I'r Ysgol 2017/18, bydd angen monitro effaith gweithredu'r polisi newydd yn ofalus drwy gydol y flwyddyn. Ar hyn o bryd rhagwelir y bydd Cludiant I'r Ysgol yn gorwario o £40,000 yn dilyn adolygiad llawn o'r contractau y cytunwyd arnynt ar gyfer y flwyddyn academaidd newydd a ddechreuodd ym mis Medi.

Corfforaethol – Ar hyn o bryd amcangyfrifir y bydd cronfeydd corfforaethol wrth gefn ar gael i'w rhyddhau er mwyn cyllido gorwariant y gwasanaeth. Bydd hyn yn golygu na fydd yn rhaid i ni ddefnyddio mwy na'r lefel o Falansau sydd wedi eu cynnwys yn y gyllideb. Fodd bynnag mae'r posibilrwydd yn parhau y bydd gorwariant pellach gan wasanaethau yn golygu y bydd angen cyfraniad gan lefel sylfaenol Balansau.

Ysgolion – Er bod ysgolion wedi derbyn amddiffyniad o 1.85% (£1.173 miliwn) ar gyfer 2016/17 maent hefyd wedi gorfod canfod arbedion effeithlonrwydd i ariannu pwysau chwyddiannol o tua £2.5 miliwn. Roedd gan ysgolion ddiffyg net o £1.056 miliwn y flwyddyn ariannol ddiwethaf, sef lleihad o £2.618 miliwn yn y balansau a ddygwyd ymlaen o 2015/16 (£1.562 miliwn). Ar ddiwedd Awst y rhagolwg ar gyfer balansau'r ysgol yw balans diffyg net o £1.118 miliwn, sy'n ostyngiad bach o £0.062 miliwn ar y balansau a ddygwyd ymlaen o 2016/17. Mae ysgolion yn parhau i weithio'n agos gyda chydweithwyr Cyllid Addysg ar gynlluniau ariannol manwl ar gyfer y flwyddyn ariannol newydd a dros y ddwy flynedd nesaf ar gyfer darparu cyllidebau cytbwys hir dymor. Derbyniodd ysgolion £2.1 miliwn yn 2017/18, sy'n fwy na chwyddiant a thwf demograffig. Y gobaith yw cydgrynhoi sefyllfa ariannol y rhan fwyaf o'r ysgolion yn 2017/18 ond bydd y sefyllfa yn cael ei monitro'n ofalus a'i hadrodd i Aelodau. Mae cyllidebau ysgolion heb eu dirprwyo ar hyn o bryd yn tanwario o tua £60,000 oherwydd y gostyngiad mewn rhwymedigaethau pensiwn hanesyddol ers cyfnod Cyngor Sir Clwyd.

Y Cyfrif Refeniw Tai (CRT) Mae'r sefyllfa refeniw ddiweddaraf yn tybio y bydd gostyngiad mewn balansau ar ddiwedd y flwyddyn o £900,000 sy'n £585,000 yn fwy na gostyngiad a gyllidebwyd o £315,000 sy'n bennaf oherwydd cynnydd mewn buddsoddiad yn Atgyweirio a Chynnal a Chadw. Rhagwelir y bydd balansau'r CRT felly yn £1.647 miliwn ar ddiwedd y flwyddyn. Mae'r gyllideb Gyfalaf o £10.15m yn cael ei rhannu rhwng gwelliannau arfaethedig i'r stoc dai bresennol (£6m) a derbyniadau a datblygiadau tai newydd (£4m).

Rheoli'r Trysorlys - Ar ddiwedd mis Hydref, roedd cyfanswm benthyciadau'r cyngor yn £198.959m ar gyfradd gyfartalog o 4.59%. Roedd balansau buddsoddiad yn £4 miliwn ar gyfradd gyfartalog o 0.1%.

Mae crynodeb o **Gynllun Cyfalaf** y Cyngor yn **Atodiad 2**. Mae'r cynllun cyfalaf a gymeradwywyd yn £41.4 miliwn ac mae'r gwariant hyd yma yn £18.8 miliwn. Hefyd yn Atodiad 2 mae'r gwariant arfaethedig o £16.8m ar y Cynllun Corfforaethol. Mae **Atodiad 3** yn cynnwys diweddariad ar y prif brosiectau sydd wedi eu cynnwys yn y Cynllun Cyfalaf.

Ym mis Ionawr 2017, cefnogodd y Cabinet yr argymhelliad i gyflwyno Achos Amlinellol Strategol/ Achos Busnes Amlinellol cyfun ar gyfer adeilad a chyfleusterau newydd yn Ysgol Llanfair i Lywodraeth Cymru. Ystyriwyd hyn gan Lywodraeth Cymru ym mis Medi 2017 a chafwyd caniatâd i gyflwyno Achos Busnes Llawn ym mis Hydref 2017. Bydd y cynllun arfaethedig yn cynnwys datblygu ysgol newydd ar gyfer 126 o ddisgyblion llawn amser a 18 o ddisgyblion rhan amser. Y rhagamcan diweddaraf o'r gost yw £5.4m. Adolygwyd yr achos busnes llawn gan y Grŵp Buddsoddi Strategol ar 24 Hydref 2017 ac argymhellwyd bod y Cabinet yn cefnogi cyflwyno achos busnes llawn ar gyfer adeilad newydd a chyfleusterau yn Ysgol Llanfair i Lywodraeth Cymru. Mae'r Achos Busnes Llawn yn **Atodiad 4**.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o'r Effaith ar Les?

Cynhaliwyd Asesiad Lles ar gyfer elfen arbedion effeithlonrwydd cynigion y gyllideb a chafodd ei gyflwyno i'r Cyngor ar 31 Ionawr. Daeth yr asesiad i'r casgliad bod y cynigion effeithlonrwydd naill ai'n gadarnhaol neu'n niwtral o'u hasesu yn erbyn y saith nod lles.

8. Pa ymgynghoriadau a gynhaliwyd gydag Archwilio ac eraill?

Yn ogystal â'r adroddiadau rheolaidd i'r Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol, mae proses y gyllideb wedi ei hystyried gan gyfarfodydd y Tîm Gweithredol Corfforaethol, yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth, Briffio'r Cabinet a Briffio'r Cyngor. Cynhaliwyd gweithdai cyllideb rheolaidd gydag aelodau etholedig i archwilio cyllidebau gwasanaeth ac ystyried y cynigion o ran y gyllideb. Hysbyswyd yr holl aelodau o staff am y broses o osod y gyllideb ac ymgynghorwyd yn llawn â staff sy'n cael eu heffeithio neu bwriedir gwneud hynny, yn unol â pholisïau a gweithdrefnau Adnoddau Dynol y Cyngor. Ymgynghorwyd ag Undebau Llafur drwy'r Cydbwyllgor Ymgynghorol Lleol.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Mae'n bwysig bod gwasanaethau'n parhau i reoli cyllidebau'n ddoeth a bod unrhyw arian dros ben o fewn y flwyddyn yn cael ei ystyried yng nghyd-destun y sefyllfa ariannol tymor canolig, yn arbennig o ystyried graddfa'r gostyngiadau y mae'n ofynnol eu gwneud yn y gyllideb yn ystod y ddwy neu dair blynedd nesaf.

Mae pwysau penodol yn amlwg yng nghyllidebau gofal cymdeithasol (Oedolion a Phlant fel ei gilydd) ond oherwydd y buddsoddi mewn pwysau gwasanaeth ac ad-dalu cronfeydd wrth gefn y gwasanaeth ar ddiwedd y flwyddyn y gobaith yw cadw'r pwysau hyn o fewn y flwyddyn bresennol. Bydd y sefyllfa'r ddau wasanaeth yn cael ei monitro'n

ofalus ac ar hyn o bryd mae'r gwasanaethau hyn yn cael eu hystyried fel rhan o'r broses gyllideb ar gyfer 2018/19.

Mae'r rhagolygon yn dangos y bydd balansau ysgolion yn dechrau sefydlogi ond bydd y sefyllfa'n cael ei hadolygu'n ofalus iawn. Mae Cyllid Addysg yn gweithio'n agos iawn gydag ysgolion i ddatblygu cynlluniau cadarnhau ac, yn ogystal, mae prif ac uwch swyddogion addysg a chyllid yn cyfarfod yn rheolaidd i adolygu'r cynlluniau hynny a chymryd unrhyw gam gweithredu yn ôl yr angen.

10. Pa risgiau sydd yna ac oes yna unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Mae hwn yn parhau yn gyfnod ariannol heriol a bydd methu cyflawni'r strategaeth a gytunwyd o ran y gyllideb yn rhoi pwysau ychwanegol ar wasanaethau yn y blynyddoedd ariannol presennol ac yn y dyfodol. Bydd monitro a rheoli'r gyllideb yn effeithiol yn helpu i sicrhau bod y strategaeth ariannol yn cael ei chyflawni.

11. Pŵer i wneud y Penderfyniad

Dan Adran 151 Deddf Llywodraeth Leol 1972, mae'n ofynnol i awdurdodau lleol wneud trefniadau ar gyfer gweinyddu eu materion ariannol yn briodol.